

MIKKELIN SEUDUN
YMPÄRISTÖPALVELUT

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma
vuosille 2020-2024
Päivitys vuodelle 2021

TOTEUTUMISEN ARVIOINTI
VUODELTA 2021

Hirvensalmi-Kangasniemi-Mikkeli-Mäntyharju-Pertunmaa

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut
Ympäristöterveydenhuolto

SISÄLTÖ

1	Johdanto	1
2	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelmat.....	2
3	Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö	
4		4
3.1	Toimialue	4
3.2	Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen.....	4
3.2.1	Valvontakohteiden riskinarviointi ja tehokas kohdentaminen.....	7
3.2.2	Tarkastuksen sisältö ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet...	7
3.3	Koulutus.....	8
3.4	Valvontatietojärjestelmä ja tiedonkeruu	9
3.5	Viestintä	10
3.6	Valvonnan kustannukset ja maksullisuus	11
3.7	Varautuminen erityistilanteisiin	11
3.8	Näytteenottosuunnitelma ja laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	12
4	Valvonnan toimialat.....	13
4.1	Elintarvikevalvonta	13
4.2	Terveysuojelulain mukainen valvonta.....	13
4.3	Tupakkalain mukainen valvonta	13
4.4	Eläinlääkintähuolto	13
5	Valvontasuunnitelman toteutumisen seuranta	13

LIITTEET:

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen elintarvikelain valvontasuunnitelma vuodelle 2021

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma vuodelle 2021

Terveysuojelulain valvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, päivitys vuodelle 2021

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelma vuodelle 2021

1 Johdanto

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi koskee Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutumista vuoden 2021 osalta. Mikkelin seudun ympäristölautakunta hyväksyi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmat vuodelle 2021 kokouksessaan 16.12.2020.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Tämä suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalvelujen suorittamaa valvontaa elintarvikelain (23/2006) ja 1.4.2021 voimaan tulleen uuden elintarvikelain (297/2021), terveydensuojelulain (763/94), tupakkalain (549/2016), lääkelain (395/1987), eläinlääkintähuoltolain (765/2009), eläinsuojelulain (247/1996) sekä lain eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015) mukaisesti.

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan ympäristölautakunnassa seuraavan vuoden alussa. Arviointiin sisältyy mm. tarkastusten kattavuus, tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin, resurssien riittävyys ja valvonnasta saadut tulot.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Toteutumisen yhteydessä tarkastellaan, onko kaikkien toimialojen valvontaa tehty kattavasti ja miten voimavarat eri toimialojen välillä ovat jakautuneet. Lisäksi arviointikriteereitä on myös valtakunnallisten ja omien painopistealueiden valvonnan toteutuminen. Mikäli suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ei ole saavutettu, tuodaan toteutumisen arvioinnissa esille mahdollisia syitä ja tarvittavia toimenpiteitä.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi lähetetään tiedoksi Itä-Suomen aluehallintoviranomaiselle 31.3.2022 mennessä.

Valvontaohjelman säädösperusta

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Elintarvikelaki (297/2021)
- Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009)
- Terveydensuojelulaki (763/94)
- Tupakkalaki (549/2016)
- Laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015)
- Valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006)
- Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (78/2011)

Toteutumat on kirjattu suunnitelmaan kurstiivilla ja sinisellä fontilla.

2 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelmat

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

Suunnitelmassa on otettava huomioon valvontaa ohjaavien keskusvirastojen valvontaohjelma sekä valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) edellyttämä sisältö.

Valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään tarkastusten sisältö, valvontakohtetyyppien tarkastustiheys, tarkastuksiin keskimäärin käytettävä aika, kunnan toimesta tapahtuva näytteiden otto ja tutkiminen sekä valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi. Valvontasuunnitelma on hyväksyttävä kunnan ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa toimielimessä ja toimitettava aluehallintovirastolle tiedoksi.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajan suojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Tämä suunnitelma sisältää Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelujen ympäristöterveydenhuollon elintarvikelain, terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaiset valvontasuunnitelmat sekä eläinten hyvinvoinnin ja terveydenhuollon valvontaohjelman.

Yleisessä osassa on kuvattu valvontasuunnitelmaa ohjaavia säädöksiä ja suunnitelmalle asetettuja vaatimuksia sekä suunnitelmassa määritellyjä tavoitteita. Toimialakohtaiset suunnitelmat ovat liitteenä. Niissä on kuvattu yksilöidyt toimialakohtaiset suunnitelmat painopistealueista, toteutettavista tarkastuksista ja suunnitelluista tarkastusmääristä.

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista on säädetty valtioneuvoston asetuksessa 664/2006. Asetuksen mukaan keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä edellytetyn valvonnan kattava yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma. Keskusvirastojen valtakunnallisessa valvontaohjelmassa on määritetty yhteiset tavoitteet ja periaatteet.

Yhteistä valtakunnallista valvontaohjelmaa laadittaessa kantavana ajatuksena on ollut tunnistaa ohjelmakauden haasteet ja tavoitteet. Ohjelmassa otetaan huomioon muun muassa hallitusohjelman sekä ministeriöiden ja keskusviranomaisten asettamat ympäristöterveydenhuoltoa koskevat linjaukset ja strategiset tavoitteet.

Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa huomioidaan yhteisessä ohjelmassa asetetut tavoitteet sekä annetaan tarkempia ohjeita muun muassa eri lakien perusteella tehtävien tarkastusten sisällöstä.

Edellisen valvontaohjelmakauden 2015–2019 teemana oli valvonnan vaikuttavuus. Valvonnan vaikuttavuutta on tärkeää edistää jatkuvasti mm. valvonnan riskiperusteisuudella ja valvonnan tehokkaalla kohdentamisella. Ohjelmakauden 2020–2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

1. arviointi- ja ohjauskäynnit
2. viranomaisyhteistyö
3. yhteistyö toimijoiden kanssa
4. varautuminen

Keskusviranomaisten (Sosiaali- ja terveystieteiden lupavirasto Valvira ja Ruokavirasto) toimialakohtaiset painopisteet valvontaohjelmakauden eri vuosille on kuvattuna toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2020–2024 sisältää;

1. Elintarvikeketjun monivuotinen kansallisen valvontasuunnitelma 2015–2020, osat 1 ja 2 (päivitys vuodelle 2020)
2. Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020–2024
3. Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020–2024
4. sekä valtakunnallisen ohjelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista

Valtioneuvoston asetus ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisista valvontaohjelmista (664/2006) säätää yksityiskohtaisemmin valvontaohjelmien sisällöstä. Yhteisessä valtakunnallisessa ohjelmassa määritellään keskusviranomaisten yleiset periaatteet

1. tarkastuksen sisällölle,
2. valvontakohdetyyppien riskinarvioinnille ja riskiluokitukselle sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheyksille,
3. valvontakohdetyypeittäin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävälle ajalle,
4. näytteenoton ja valvontaprojektien ohjaukselle,
5. ohjeet kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arvioimiseksi sekä
6. raportointiohjeelle.

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnalliset valvontaohjelmat sekä paikallinen riskinarviointi. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma sisältää liitteet, joissa on yksilöity eri toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat valvontakohteineen sekä valvontatiheyksineen. Toimialakohtaiset yksilöidyt valvontasuunnitelmat tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Vuonna 2021 Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin ei tehty Aluehallintoviraston toimesta AJO-käyntiä.

3 Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö

3.1 Toimialue

Mikkelin seudun ympäristöpalvelut on aloittanut toimintansa 1.1.2005. Se hoitaa ympäristöterveydenhuollon tehtävät Mikkelin, Mäntyharjun, Hirvensalmen, Pertunmaan sekä Kangasniemen alueella. Yhteistoiminta-alueen asukasmäärä on n. 67 882 asukasta.

Valvontaviranomaisena toimii Mikkelin seudun ympäristölautakunta, jossa on yhdeksän jäsentä; viisi jäsentä Mikkelistä sekä Mäntyharjusta, Kangasniemeltä, Hirvensalmelta ja Pertunmaalta yksi kustakin.

Kuva 1. Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen toimialue

3.2 Valvonnan voimavarat ja niiden jakautuminen

Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen henkilöstömäärä oli vuoden 2021 alussa yhteensä 26 (23,6 htv), heistä 20 (17,6 htv) ympäristöterveydenhuollossa.

Vuoden 2021 lopussa ympäristöterveydenhuollon henkilötyömäärä oli: terveysvalvonta 7 htv, kaupungineläinlääkäripraktikot 7,2 htv (osa viroista täyttämättä), valvontaeläinlääkärit 2 htv, vastaanottoavustajat 1,2 htv, terveysvalvonnan johtaja 1 htv ja toimistos sihteeri 0,3 htv, eli yhteensä 18,7 htv. 1.2.2021 terveysvalvonnasta poistui 0,5 htv terveystarkastajan eläköitymisen vuoksi.

Yksikkö täyttää ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueita koskevan lain (410/2009) vaatimukset.

Valtakunnallisesti on meneillään suunnitelmia kasvattaa ympäristöterveydenhuollon yksiköiden koko vaatimusta ja mahdollisesti siirtää ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoito hyvinvointialueiden vastuulle vuodesta 2026 alkaen. Osassa maakunnissa hyvinvointialueelle siirtyminen tapahtuu jo vuoden 2023 alusta. Myös Etelä-Savon alueella selvitettiin tänä vaihtoehtoa, mutta selvityksen jälkeen kunnat päättivät, ettei valmistelua tässä vaiheessa jatketa.

Taulukko 1: Ympäristöterveydenhuollon käytävissä oleva henkilöstö vuoden 2021 lopussa (muutokset kursivilla)

Nimi	Virkanimike	Erytisoaaminen/ vastuualue	Muuta
Maria Tirkkonen	terveysvalvonnan johtaja	Hallinto, toiminnan johtaminen, suunnittelu ja kehittäminen, laitosvalvonta	
Hanna Pasonen	ympäristöpäällikkö		
Antti Tukiainen	kaupungineläinlääkäri	vastaava eläinlääkäri, peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	terveysvalvonnan johtajan sijainnen hallinnollisissa asioissa
<i>Anne Salmi</i>	<i>toimistos sihteeri (hallintopalvelukeskus)</i>	<i>toimistotyöt, laskutus, tilastointi</i>	
Lasse Lähde	terveystarkastaja	Terveydensuojelutiimin vetäjä, huoneistot, melu, tuholaiset	
Marko Nyyssönen	terveystarkastaja	Vesiasiat, terveydensuojelu, huoneistot, <i>nikotiinivalmisteiden myyntilupa ja tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta</i>	
Sanna Toivanen	terveystarkastaja	Vesiasiat, <i>nikotiinivalmisteiden myyntilupa ja tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta</i>	
Anneli Tirkkonen	terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta ja terveydensuojelulain mukainen valvonta (kauneushoitolat)	

Nina Gynther	terveystarkastaja	Elintarviketiimin vetäjä	
Noora Pesonen	terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta, <i>laitosvalvonta</i>	
Jarno Laitinen	terveystarkastaja	Terveydensuojelu, asumisterveys ja tupakkalain mukaiset tupakointikiellot asuntoyhteisössä	
Suvi Kähkönen-Valtola	kaupungin-eläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	
<i>Tuulia Kastevaara</i>	<i>kaupungin-eläinlääkäri</i>	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu</i>	50 %
Leena Riipinen	kaupungin-eläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	
Sini Marjo	kaupungin-eläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu	70 %
Daniel Marin	kaupungin-eläinlääkäri	peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu, lihantarkastus	
<i>Salla Nuutinen</i>	<i>kaupungin-eläinlääkäri</i>	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu, lihantarkastus</i>	70 %, <i>1.1.2021 alkaen, täyttämättä</i>
	<i>kaupungin-eläinlääkäri</i>	<i>peruseläinlääkintähuolto, kiireellinen eläinlääkäriapu</i>	<i>1.1.2021 alkaen, täyttämättä</i>
Veera Strömmer	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotantovalvonta	
Essi Pietilä	valvontaeläinlääkäri	eläinsuojelu, eläintautivalvonta, sivutuotevalvonta, alkutuotantovalvonta	
Merja Saarenpää	vastaanottoavustaja	avustavat tehtävät vastaanotolla, eläinlääkintähuollon toimistotehtävät	61 %
Minna Talka	laitosapulainen	avustavat tehtävät vastaanotolla	58 %

Suunnitelmallisiin tarkastuksiin voidaan käyttää ainoastaan osa käytettävissä olevasta kokonaistyöpanoksesta. Muu työaika kuluu mm. akuutteihin tarkastuksiin, valitusten käsittelyyn, neuvontaan, ohjaukseen, hakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn, koulutukseen ja erilaisiin hallinnollisiin tehtäviin. Osa tästäkin työstä on toimialakohtaisiin suunnitelmiin kirjattua suunnitelmallista mutta muuta kuin tarkastustyötä.

Vuoden aikana suoritettavien tehtävien määrää on vaikea etukäteen ennakoida, mutta on arvioitu, että valvontaan tarvittava kokonaistyöpanostarve on keskimäärin 2–3 kertaa valvontakohteiden tarkastuksiin tarvittava aika. Ympäristöterveydenhuollon terveysvalvonnan resurssien jakautumien on kuvattu taulukossa 2.

Taulukko 2. Suunnitelma vuoden 2021 käytettävissä olevien resurssien jakautuminen terveystarkastuksessa

	<i>Valvonnan resurssit/ htpv</i>
<i>Elintarvikevalvonta</i>	660
<i>Terveystarkastuksen valvonta</i>	830
<i>Tupakkavalvonta</i>	50
<i>yht.</i>	1 540 (7 hlö*220 tpu)

Toimialakohtaisia valvontasuunnitelmia ja valvontatiheyksiä laadittaessa on käytetty keskusvirastojen antamia ohjeita.

3.2.1 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tehokas kohdentaminen

Valtakunnallisissa valvontaohjelmissa on omat riskinarviointimallit, joiden perusteella on erilaisille valvontakohteille annettu tarkastustiheydet. Valvontasuunnitelmassa on suunniteltu tarkastustiheydet ja arvio tarkastusten kestosta valvontakohdetyypeittäin.

Tarkastustiheydet on määritetty kohdetyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella ja apuna on käytetty keskuhallinnon laatimia ohjeita. Tarkastustiheyttä määritettäessä otetaan lisäksi huomioon toiminnan laajuus ja olosuhteet sekä toimintatavat.

3.2.2 Tarkastuksen sisältö ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheydet

Valvonta-asetuksen mukaan kunnan valvontasuunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely sekä tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna keskusviraston valvontaohjeita, tarkastuslistoja sekä malliasiakirjoja. Suunnitelmallisen valvonnan tulee perustua riskinarviointiin.

Yksittäisen valvontakohteen riskinarvioinnissa ja tarkastustiheyden määrittelyssä on otettu huomioon toimialakohtaisissa valtakunnallisissa valvontaohjelmissa valvontakohdetyypille määritetty riskiluokka sekä toiminnanharjoittajan omavalvonnan tai muun omaehtoisen valvonnan taso, henkilökunnan asiantuntemus, aikaisempi valvontahistoria sekä tilat, olosuhteet ja varustuksen kunto.

Valvontakohdetta voi koskea useampi ympäristöterveydenhuollon toimialakohtainen valvontasuunnitelma. Valvontakohteiden tarkemmat tarkastustiheydet on määritetty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Tarkastuksella tarkoitetaan valvontaviranomaisen säännöllisesti ja ennalta suunnitellusti tekemää valvontakohteen tarkastusta, jossa arvioidaan

valvontakohteen vaatimuksenmukaisuus. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen terveellisyys, turvallisuus ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, olosuhteisiin, toimintatapoihin, tuotteisiin ja asiakirjoihin.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuskohteelle ja muille asianosaisille. Havaintojen ja toimenpidekehötusten sisällöstä tulee mahdollisuuksien mukaan informoida heti tarkastuksen aikana.

Tarkastusten yleinen sisältö eri toimialoilla:

1. **elintarvikevalvonta**; tavoitteena tarkastaa kohteessa tilojen ja toiminnan vaatimuksenmukaisuus, osa tehdään ennalta ilmoittamatta.
2. **terveydensuojelulain mukainen valvonta**; tavoitteena tarkastaa kohteessa tilojen ja toiminnan vaatimuksenmukaisuus, yleensä tarkastuksesta sovitaan ennakoon
3. **tupakkalain mukainen valvonta**; tavoitteena tarkastaa vähittäismyyntipaikoissa myynnin lainmukaisuus ja ohjeiden noudattaminen, tupakointitiloissa tilojen vaatimusten mukaisuus

Tarvittaessa tehdään uusintatarkastus vaadittujen toimenpiteiden valvomiseksi. Tarkastuskertomukset tallennetaan vuoden 2019 alussa käyttöön otettuun valtakunnalliseen VATI-ohjelmaan (Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä)

Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä. Tarkastukseen tulee kirjata, minkä lain perusteella tarkastus on tehty.

Tarkastusaikaan katsotaan kuuluvaksi varsinaisen kohteessa tehtävän tarkastuksen lisäksi tarkastukseen valmistautumiseen kuluva aika sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Tarkastuksen yksityiskohtainen sisältö on kuvattu keskusvirastojen antamissa ohjeissa sekä laatukäsikirjassa.

3.3 Koulutus

Henkilöstön koulutusta pyritään kohdentamaan siten, että jokainen tarkastaja osallistuu ensisijaisesti koulutuksiin, jotka käsittelevät hänen erityisaluettaan.

Valvontahenkilöstön koulutukseen panostetaan suunnitelmakaudella osallistumalla sekä alueellisiin että valtakunnallisiin toimiala- ja tehtäväkohtaisiin koulutuksiin. Aluehallintovirasto ja keskusvirastot järjestävät koulutuspäiviä, joilla käsitellään lainsäädännön uudistuksia sekä muita ajankohtaisia asioita. Näitä koulutuksia järjestetään yhä useammin videoyhteytenä ja se vähentää osallistumiskustannuksia ja mahdollistaa useamman henkilön osallistumisen koulutukseen.

Ympäristöpalvelujen tavoitteen mukaan jokainen työntekijä osallistuu vuoden aikana vähintään kahdeksaan koulutuspäivään. Koulutukset suunnataan

ensisijaisesti oman vastuualueen ja käytännön tehtävien mukaan. Koulutustarvetta arvioidaan kehityskeskustelujen yhteydessä.

Koulutus suunnitellaan niin, että henkilöstö osallistuu tehtäväjaon mukaiseen koulutukseen. Ulkopuolisen koulutuksen lisäksi yksikön omissa palaverissa käsitellään lainsäädännön muutoksia ja laintulkintaa sekä valvonnan ongelmata-pauksia.

Koulutuksen toteutumista seurataan vuosittain henkilötasolla.

Terveystarkastajat ja terveystarkastajien johtaja ovat osallistuneet koulutuksiin, lähinnä etänä. Suurin osa terveystarkastajien koulutuksista oli Ruokaviraston järjestämiä. Terveystarkastajien johtaja aloitti XAMK:n järjestämän Kriisi- ja poikkeusolojen asiantuntijakoulutukseen sekä on käynyt esimieskoulutuksia.

Praktikkoeläinlääkärit eivät ole henkilöresurssien vuoksi ehtineet osallistua kuin kaikkein välttämättöimpiin koulutuksiin, joten heidän osaltaan koulutustavoite ei täyty.

Valvontaeläinlääkärit osallistuivat tarpeelliseksi katsomiinsa koulutuksiin. Kouluttautuminen helpottuu henkilöresurssien vakiinnuttua.

3.4 Valvontatietojärjestelmä ja tiedonkeruu

Kaikki tiedossa olevat valvontakohteet Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen alueella on kirjattu valtakunnalliseen VATI-järjestelmään (Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä). Ohjelma on otettu käyttöön vuoden 2019 alussa. Tietojärjestelmään kirjataan kohdekohtaisesti suoritettut tarkastukset.

Kohteiden ilmoitukset ja mahdolliset hyväksymispäätökset käsitellään kaupungin yhteisellä CaseM-asiakirjaohjelmalla, jonne päätökset arkistoituvat. Myös tarkastuspöytäkirjat arkistoidaan CaseM-järjestelmään arkistointisuunnitelman mukaisesti. Arkistointitapa on sähköinen.

Elintarvikevalvonnan raportointi toteutuu osin automaattisesti Vati - ohjelmasta Ruokavirastolle, joka pitää valtakunnallista rekisteriä elintarvikevalvonnan valvontakohteista. Sähköinen tiedonkeruu on laajentunut myös muuhun ympäristöterveydenhuoltoon ja mm. terveydensuojelulainmukaiset suoritteet siirtyvät suoraan keskusviraston käyttöön. Varsinainen vuosiraportointi tehdään VYHA-järjestelmän kautta.

Ruokaviraston Vati-järjestelmän käyttöönotto on jatkunut edelleen vuonna 2021. Alkuvaikeuksien jälkeen Vati-ohjelma on mennyt eteenpäin ja toimii monelta osin hyvin, mutta raportointiyökalujen kanssa on edelleen ongelmia.

Vuonna 2021 terveystarkastajat ovat laskuttaneet kaikki ulkoiset laskut Vatin kautta. Mikkelin kaupungin sisäiset laskut tulevat myös Vati-järjestelmästä,

mutta laskutuksen käsittelyn hoitaa toimistosihteeri, koska laskujen siirto myyntireskontraan ei onnistu käytössä olevalla järjestelmällä.

LaatuNet-laatu järjestelmän käyttöönotto terveysturvonnassa

Ympäristöterveydenhuollon terveysturvonnassa järjestelmällinen laadunhallinta aloitettiin vuoden 2021 alusta ottamalla käyttöön valtakunnallinen Envirovetin LaatuNet-laatu järjestelmä. Tavoitteena on valtakunnallisesti yhdenmukaistaa ja kehittää toimialan laadunhallintaa asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti.

Elintarvikelaki ja EU:n valvonta-asetus edellyttävät valvontayksiköitä tekemään sisäistä oman toiminnan laadunhallintaa. Siihen kuuluvat sisäiset ja ulkoiset auditoinnit, poikkeamien havainnointi ja korjaavien toimenpiteiden kirjaaminen.

Ympäristöterveydenhuollon sisäiset auditoinnit on aloitettu ja vuoden aikana tehtiin neljä auditointia. Sisäiset auditoinnit on tehty vuonna 2021 suunnitelman mukaisesti seuraavista osa-alueista: terveydensuojelulain mukaisten ilmoitusten käsittely, elintarvikelain 13 § mukaisen ilmoituksen käsittely, ulkoinen laskutus ja sisäinen laskutus.

Helmikuussa 2022 tehtiin ensimmäinen johdon katselmus, jossa käytiin läpi laatu toiminta vuonna 2021. Yksikön toiminta oli pääsääntöisesti vaatimusten mukaista.

Vuonna 2022 on tarkoitus tehdä sisäiset auditoinnit tupakan myyntiluvan käsittelystä ja epidemiaselvityksistä.

Aluehallintovirasto ei tehnyt vuonna 2021 Mikkelin seudun ympäristöpalveluihin varsinaista arviointi- tai ohjauskäyntiä.

3.5 Viestintä

Mikkelin kaupungin www-sivuilla www.mikkeli.fi kerrotaan ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueista ja toiminnan järjestämisestä. Ympäristöpalvelujen sivuilta löytyy valvonnassa käytettävät lomakkeet sekä erilaisia ohjeita. Sivuille voidaan päivittää ympäristöterveydenhuollon ajankohtaisia asioita. Jäsenkuntien www-sivuilta tulee olla toimiva linkki ympäristöpalveluiden kotisivuille.

Kohdekohtaisessa tiedottamisessa käytetään apuna tietojärjestelmän kohdetietoja. Kiireellisissä tapauksissa yhteyttä otetaan puhelimitse tai paikan päälle tapahtuvalla käynnillä.

Kiireellisissä takaisinvetotapauksissa käytetään lähinnä puhelinta. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteissa tiedotetaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella jakamalla tiedote joka kotiin, paikallisradion, lehdistön ja internetin välityksellä. Epidemiatilanteissa tapahtuvasta viestinnästä vastaa epidemiatyöryhmä sovitun työnjaon mukaisesti.

Myös normaaliajan toiminnasta, esim. toteutetuista projekteista pyritään

tiedottamaan paikallisissa lehdissä sekä internet sivuilla. Koko henkilöstö osallistuu viestintään mm. neuvonnalla ja opastuksella sekä tiedottamalla erityisalansa asioista tiedotusvälineissä.

Viestinnän onnistuminen testattiin [norovirus-epidemiassa loppuvuonna 2021](#) yhteistyö toimii hyvin Mikkelin kaupungin viestinnän, Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden sekä Essoten kanssa.

3.6 Valvonnan kustannukset ja maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista ja näytteenotoista on perittävä kunnan ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukainen maksu. Maksu peritään myös määräysten noudattamatta jättämisen vuoksi tehtävistä uusintatarkastuksista, näytteenotoista sekä muista toimenpiteistä.

Maksujen perimisestä on säädetty terveydensuojelulain 50 §:n 2-4 momenteissa, elintarvikelain 71 §:ssä sekä tupakkalain 25a §:ssä. Maksut on määritetty niin, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia lukuun ottamatta tupakan myyntilupamaksuja.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden lisäämisen tarkoituksena on ollut tehostaa ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämää kunnallista valvontaa sekä lisätä valvonnasta perittäviä maksuja kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavarojen turvaamiseksi. Tavoitteena on, että valvonnasta saadut tulot varmistavat valvonnan riittävät resurssit ja tukevat ympäristöterveydenhuollon toiminnan kehittämistä.

Ympäristöterveydenhuollon vuoden 2021 alussa voimaantullut maksutaksa hyväksyttiin ympäristölautakunnassa 16.12.2020 [ja päivitettiin 9.5.2021 sekä 13.10.2021](#). Aikaisempi maksutaksa oli vuodelta 2018. Maksutaksa on nähtävissä Mikkelin kaupungin nettisivuilla.

3.7 Varautuminen erityistilanteisiin

Ympäristöterveydenhuolto on laatinut toimialueitaan koskevan erillisen valmiussuunnitelman erityistilanteiden varalle. Suunnitelmassa käsitellään ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ja toimintavalmiuksia erityistilanteissa, kuten epidemioissa, kemikaalivaaroissa sekä myrkytyspäilyissä.

Elintarvikkeiden ja talousveden aiheuttamien epidemioiden hoidossa toimitaan ruokamyrkytys-epidemioita koskevan suunnitelman mukaan. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämistä varten on vuonna 2017 muodostettu uusi yhteinen selvitystyöryhmä Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän kanssa. Lisäksi epidemioiden selvittelyssä noudatetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Ruokaviraston ja Valviran ohjeita.

[Ympäristöterveydenhuollon varautumissuunnitelmien päivitys tehtiin vuoden](#)

2021 aikana ja päivitystä jatketaan.

Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat osallistuivat ympäristöterveydenhuollon valmiusharjoitukseen sekä kuntien mukana Savo21-valmiusharjoitukseen sekä terveystarkastuksen johtaja Mikkelin kaupungin valmiusryhmässä Taisto21-kyberturvallisuus-valmiusharjoitukseen.

3.8 Näytteenottosuunnitelma ja laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Vuoden 2021 talousarviossa on varattu laboratoriotutkimuksia varten 20.000 €. Määrärahaa käytetään mm. seuraavien viranomaisnäytteiden laboratoriotutkimuksiin:

1. elintarvikkeita koskevat valitukset
2. verkostovettä ja uimavettä koskevat valitukset
3. ruokamyrkytys- ja vesiepidemia epäilyt
4. valvonnan omat, tutkimusprojekteihin liittyvät näytteet

Viranomaisnäytteiden näytteenotto tapahtuu valvontaviranomaisen toimesta. Valvontakohteiden maksamien näytteiden ottamisesta laskutetaan ympäristöterveydenhuollon maksutaksan mukaisesti.

Valvontakohteet maksavat itse mm. seuraavat näytteet:

1. omavalvonnan varmistamiseksi otettavat näytteet
2. pienten vesilaitosten mm. elintarvikehuoneistojen omien kaivojen vesinäytteet
3. vesilaitosten vesinäytteet
4. uimahallien allasvesinäytteet
5. uimarantojen vesinäytteet
6. yksityisten kaivojen vesinäytteet
7. terveydensuojelulain nojalla valvottavista huoneistoista otetut materiaali- ja sisäilmanäytteet

Yksityistä kaivonomistajaa neuvotaan ottamaan vesinäyte itse. Terveystarkastaja voi ottaa näytteen erityistapauksissa. Pyynnöstä toteutettavasta näytteenotosta peritään hyväksytyn taksan mukainen maksu.

Vesi- ja elintarvikenäytteet tutkitaan Ruokaviraston hyväksymässä akkreditoituissa laboratorioissa, pääasiassa Eurofins OY laboratorion eri toimipisteissä. Epidemiaselvitystilanteessa voidaan käyttää Ruokaviraston sekä Tullin laboratorioita.

Sisäilma- ja rakennusmateriaalinäytteet lähetetään Työterveyslaitoksen laboratorioon Kuopioon tai Helsinkiin, THL:n laboratorioon Kuopioon tai Oulun Sisäilmatutkimuksen laboratorioon. Tarvittaessa käytetään myös muita akkreditoituja laboratorioita.

Sopimus Eurofins Oy:n kanssa on uusittu ja on allekirjoitettu 8.2.2021. Se on

voimassa kahden vuoden ajan ja lisäksi siinä on vuoden optio.

4 Valvonnan toimialat

4.1 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonnasta on laadittu oma erillinen valvontasuunnitelma

4.2 Terveysuojelulain mukainen valvonta

Terveysuojelusta on laadittu oma erillinen valvontasuunnitelma

4.3 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta

Tupakka- ja lääkelain mukaisesta valvonnasta on laadittu oma erillinen valvontasuunnitelma

4.4 Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuollosta on laadittu oma erillinen suunnitelma, Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelma.

5. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteutuminen

Ympäristölautakunta hyväksyi Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman vuodelle 2021 Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelujen toiminta-alueelle kokouksessaan 16.12.2020. Valvontasuunnitelma käsittää ympäristöterveydenhuollon kaikki osa-alueet eli elintarvikevalvonnan, terveysuojelun, tupakka- ja eläinlääkintähuollon.

Valvontasuunnitelman toteutumista tulee arvioida vuosittain ympäristöterveydenhuollosta vastaavassa monijäsenisessä toimielimessä. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan Mikkelin seudun ympäristölautakunnassa 24.2.2022.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi lähetetään tiedoksi Itä- Suomen aluehallintoviranomaiselle 31.3.2022 mennessä VYHA-järjestelmän kautta.

Valvontasuunnitelma jakautuu toimialoittain erillisiin liitteisiin. Valvontasuunnitelman toteutumisen toteutumaraportit on laadittu erikseen elintarvikevalvonnalle, terveysuojeluvalvonnalle, tupakkavalvonnalle sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelmalle.

Koronapandemia vaikutti jonkin verran vuoteen 2021, mutta kulunut vuosi ei ollut yhtä poikkeuksellinen kuin vuosi 2020. Ympäristöterveydenhuolto pystyi kuitenkin vastaamaan sille asetetuista tehtävistä ja tavoitteista olosuhteet huomioiden kohtuullisen hyvin.

Terveysvalvonnan suunnitelmallisen valvonnan määrä jäi vain 40 %:iin asetetusta tavoitteesta. Koronapandemian vuoksi vuonna 2020 tekemättä jääneet tarkastukset siirrettiin vuoden 2021 tavoitteisiin, mikä nosti tavoitteen määrää.

Terveystarkastajien resurssit putosivat 0,5 htv eläköitymisen vuoksi. Myös elintarvikelainuudistus vei paljon työaikaa. Koronatilanteen vuoksi kaikkia tarkastuksia ei tehty paikan päällä kohteessa, vaan etänä.

Vati-tietojärjestelmän ongelmat heijastelivat osittain myös vuodelle 2021, vaikka ohjelman toimivuus on selvästi parempi kuin vuosina 2019–2020.

Vuonna 2021 aloitettiin EnviroVet Oy:n tarjoaman LaatuNet-laadunhallintajärjestelmän perusteellisempi käyttö ja sisäiset auditoinnit terveysvalvonnassa. Auditointeja tehtiin neljä. Terveysvalvonnan toiminta oli pääosin vaatimusten mukaista.

Juomaveden jakeluun liittyviä häiriötilanteita tai epidemioita ei ole ollut. Loppuvuodesta oli yksi laajempi norovirus-ruokamyrkytyssepidemia.

Eläinlääkintähuollossa on ollut lähes koko vuoden valtakunnallisesta eläinlääkärripulasta johtuva resurssivaje. Hakijapulan vuoksi yksi vakituinen kaupungin eläinlääkärin virka on ollut täyttämättä. Resurssivaje on lisännyt praktikkoeläinlääkäreiden työnkuormitusta sekä toiminnan haavoittuvuutta.

Resurssivajeen korjaamiseksi avattiin lisäpraktikkovirka vuoden alusta. Tavoitteena on turvata riittävät perusresurssit jatkossa niin, että myös sijaispulan aikana saadaan turvattua lakisääteiset tehtävät sekä viranhaltijoiden lepoajat ja kohtuullinen työnkuormitus. Hakijapulan vuoksi yksi vakituinen kaupungin eläinlääkärin virka on ollut täyttämättä.

Eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu ovat haasteista huolimatta ollut pääosin suunnitelman mukaista. Kiireetöntä ja kiireellistä eläinlääkäriapua on pysytty tarjoamaan kohtuullisessa ajassa. Päivystys on toiminut sekä Mikkelin seudun ympäristöpalvelujen omana toimintana että Kangasniemen alueella Jyväskylän seudun yhteistyöllä järjestettävässä päivystysrenkaassa.

Pieneläinkäynnit vastaanotoilla ovat kasvaneet merkittävästi. Tämä näkyy myös klinikkamaksutulojen nousuna.

Harjoittelijoille on pyritty tarjoamaan mahdollisuuksia saada suoritettua opintoihinsa kuuluvan harjoittelun sekä opinnäytetyön. Harjoittelijoita on ollut terveysvalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa. Kesällä terveysvalvonnassa oli yksi harjoittelija ja yksi kesäsijainen 3 kk ajan. Vuoden aikana palkattomassa harjoittelussa oli lisäksi useita harjoittelijoita.

Kesäkuussa 2020 perustettu toinen valvontaeläinlääkärin virka mahdollistaa valvontaeläinlääkäreiden parityöskentelyn. Ratkaisu on osoittautunut toimivaksi.

Vuoden 2021 aikana selvitettiin mahdollisuutta siirtää ympäristöterveydenhuollon tehtävät Etelä-Savon hyvinvointialueen hoidettavaksi jo vuoden 2023 alusta, kun hyvinvointialueet aloittavat toimintansa. Toteutumisen ehtona olisi ollut se, että kaikki alueen kunnat olisivat olleet asiasta yksimielisiä. Selvitys antoi ajankohtaista tietoa ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä Etelä-Savossa sekä toimintojen yhdistämisen haasteista.

Kaikki alueen kunnat eivät olleet valmiita siirtämään ympäristöterveydenhuoltoa aikaistetusti hyvinvointialueen hoidettavaksi ja Mikkelin seudun ympäristöpalvelu jatkaa toistaiseksi omana yksikkönään.

Taulukko 3

Toteutuneet terveystarkastukset (suunnitelmallinen valvonta) ja eläinlääkintähuollon suoritteet vuonna 2021

	TP 2019	TA 2020	TP 2020	TA 2021	TP 2021	Toteuma% Toteutuma 2021 verrattuna talousarvion tavoitteisiin
Terveystarkastukset (suunnitelman mukaiset)	417	750	259	940	383	41 %
Eläinlääkintähuollon virkatehtävät ja sairasmatkat	1 879	1 900	1 878	1 900	1 975	104 %
Vastaanotolla hoidetut pieneläimet	6 529	5 500	6 167	5 500	7 806	142 %

Vuoden 2021 toiminta on kuvattu tarkemmin erillisissä toteutumaraporteissa, jotka on laadittu erikseen elintarvikevalvonnalle, terveys- ja eläinlääkintähuollon valvonnalle, tupakkavalvonnalle sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelmalle.